

Om forholdet mellom vitenskapelige og administrative årsverk og om økningen i antall midlertidige forskerstillinger

Bakgrunn

I behandlingen av den økonomiske situasjonen etter første tertial i 2011 (sak 37b/11) merket styret seg at antallet midlertidige forskerstillinger øker, og at antallet faste administrative stillinger øker samtidig som antallet faste vitenskapelige stillinger går ned. Styret ba om at det til neste møte ble forberedt en egen sak med nærmere analyse av dette. Det ble videre bedt om at det ble gjort vurderinger av mulige tiltak for å endre disse tendensene.

Forholdene er nærmere undersøkt. I det følgende drøftes først det bildet som ble gitt av utviklingen i antall årsverk i rapporten om den økonomiske situasjonen i sak 37b/11. Deretter kommenteres datagrunnlaget for framstillingen av personellsituasjonen. Med dette som grunnlag framstilles endringer innenfor og mellom de ulike kategoriene av ansatte og mulige forklaringer av endringen. I et eget avsnitt sammenlignes personellsituasjonen ved UiB med situasjonen ved UiO og NTNU. Dette gir et bakteppe for drøfting av det utfordrende ved situasjonen og hvilke forhold som krever ulike typer av tiltak.

Bildet fra april 2011

Tabell 1 under var tabell 4 i sak 37b/11. Den viser utviklingen i det samlede antallet årsverk i 2008-2011 finansiert innenfor grunnbevilgningen (GB) og bidrags- og oppdragsvirksomhet (BOA). Fra april 2009 til april 2010 var det en nedgang i antall årsverk finansiert av midler innenfor GB, mens antallet årsverk finansiert av BOA økte noe til april 2011. Etter april 2011 var antallet årsverk finansiert gjennom BOA på samme nivå som i april i 2010. Innenfor GB var det i 43 flere årsverk i april 2008, enn samme tid i 2011, og i snitt var det 27 flere årsverk per måned i 1. tertial i 2011, enn samme periode i 2010. Av 2.790 årsverk finansiert av GB i april 2011, var 2.026 årsverk faste, tilsvarende tall var 2.016 i april 2010. Data i tabell 1 er fra lønssystemet. Antall eksternt finansierte årsverk økte med 17% fra april 2008 til 2009.

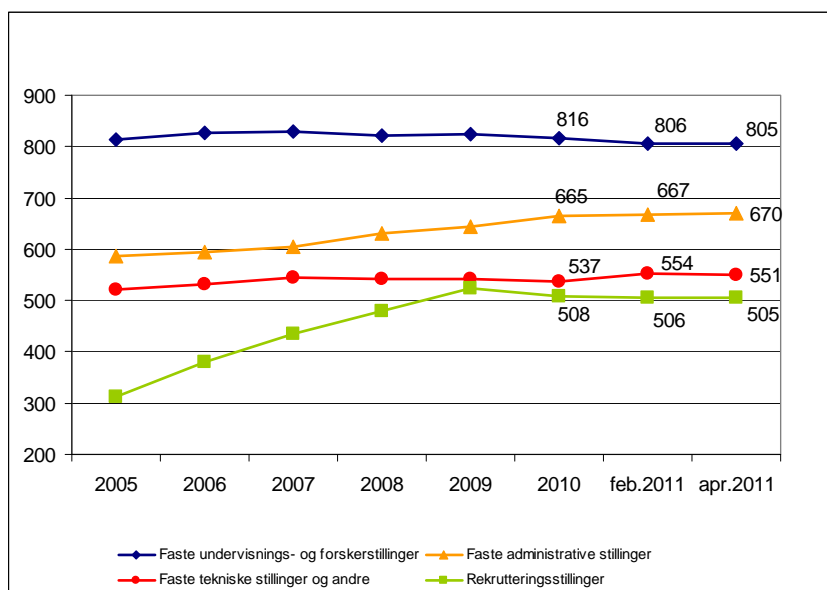
Tabell 1 Utvikling i antall årsverk 2008-2011

Arsverk	Apr 2008	Apr 2009	Apr 2010	Apr 2011	Endring siste år
GB	2 747	2 822	2 763	2 790	1,0 %
BOA	438	511	516	517	0,3 %
SUM	3 186	3 333	3 279	3 307	0,8 %

I sak 37b/11 var figur 1, under, vist som figur 3. Den viser antallet faste årsverk finansiert av GB fordelt mellom undervisnings- og forskerstillinger, administrative stillinger, tekniske og andre stillinger, samt rekrutteringsstillinger i årene 2005-2010. Figuren har videre tall fra februar 2011 og april 2011.

Datagrunnlaget i figuren er hentet fra to kilder. For det første er det tall fra den sentrale og offisielle databasen for høyere utdanning (DBH) for 2005 til 2010. Data er fra 1. oktober de aktuelle årene. De siste punktene i figuren er data hentet fra universitetets eget lønssystem (samme datakilde som i tabell 1). I figur 1 er det et utsnitt av datagrunnlaget i tabell 1 som

vises, i og med at det bare er faste årsverk finansiert av GB som fremstilles. Det må understrekes at begrepet faste årsverk ekskluderer såkalt løs lønn (årsverk utført som timebetalt arbeid). Det er ikke faste rekrutteringsstillinger, alle ansatte er midlertidig tilsatt i stillingene, men GB inneholder et fast antall stipendiat- og postdoktorstillinger.

Figur 1 Faste årsverk finansiert innenfor grunnbevilgningen fordelt på ulike stillingskategorier 2005-dd.

På tross av at figur 1 viser linjer med to forskjellige datakilder, og dermed med noen feilkilder, er det noen tydelige endringer i perioden fra 2005 til 2010 (data fra DBH). Endringene opprettholdes i 2011 (vist med data fra universitetets lønnsystem). Ved utgangen av andre tertial viser ikke dataene vesentlige andre tendenser.

- Antall faste undervisnings- og forskerstillinger finansiert av GB er i hovedsak stabilt i perioden, med noen flere i 2009 enn i 2005. Det var en liten reduksjon til 2010, og denne situasjonen ser ut til å holde seg i 2011, ifølge data fra lønssystemet.
- Det var en sterk økning i omfanget av GB- finansierte rekrutteringsstillinger fra 2005 til 2009. Etter dette er økningen vendt til en stabil situasjon, med en svak reduksjon fra 2009 til 2010.
- Det var videre en økning i antallet administrative stillinger fra 2005 til 2007, og økningen ble sterkere fra 2007 til 2010.

Figur 1 over er brukt som en fast figur i den regelmessige økonomirapporteringen de siste to årene. Figurens datagrunnlag og innhold er i liten grad drøftet.

Om datagrunnlaget

Som påpekt foran, hentes data om bemanningen fra DBH, som forvaltes av NSD. Data er øyeblikksdata per 1. oktober årlig. Riksrevisjonen har pekt på at rapporteringen til DBH er beheftet med usikkerhet. Det er flere feilkilder og det er noe ulik praksis for kvalitetssikring av data. Det er arbeidet for å forbedre rapporteringen av data til DBH, innenfor studieområdet regnes datakvaliteten for å være god. Det er satt i verk tiltak for å forbedre kvaliteten av personaldata som rapporteres til DBH. Ved rapportering hver 1.oktober tas det ut lister over tilsatte. Disse kontrolleres manuelt med arbeidskrevende rutiner. Slik kvalitetssikring skjer ikke for de månedlige datauttrekkene. Det kan gi mindre presise data, uten at det er grunn til å tro at bildet ville vært annerledes om det ble brukt samme kvalitetssikringsrutiner.

DBH- tallene er et øyeblikksbilde hver første oktober. I løpet av året er det regelmessige endringer i omfanget av årsverk ved universitetet, et eksempel er engasjement av personell

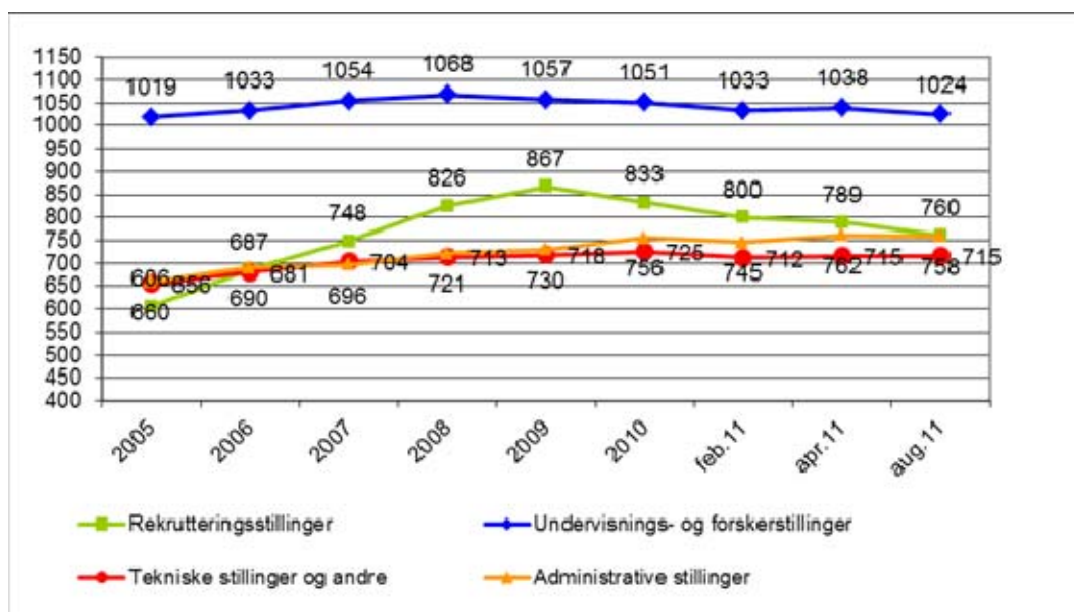
til museet og midlertidige tilsatte for undervisningen ved ex. phil. Å sammenligne tall fra samme tidspunkt fra år til år, gir et bilde som ikke uten videre kan sammenlignes med øyeblikksbilder med løpende data fra en annen kilde. Det arbeides nå med å utvikle månedsrapporter basert samme kriterier som data i DBH. Rapportene ferdigstilles til 2012.

I DBH kategoriseres faglige lederstillinger, som dekaner og instituttledere som administrative årsverk. En professor som blir instituttleder, går fra å telles i kategorien fast undervisnings- og forskerstilling til en fast administrativ stilling. Dette gjør at forholdet mellom vitenskapelig og administrativt ansatte endres. DBH mangler en kategori for faglige lederstillinger. Dette forholdet er tatt opp med DBH.

Samlet, det er grunn til å være forsiktig ved sammenligning av data fra ulike kilder, og det er noen problemer med bruk av personaldata fra DBH. Likevel brukes de offisielle dataene, men det må tas noen forbehold og utvises forsiktighet med å konkludere om små endringer. Universitetets administrative analysegruppe har oppmerksomhet om problemstillingene, og det utvikles mer gjennomdrøftede standarder for å følge utviklingen i personelldata over tid.

Flere bilder av situasjonen

I figur 2 vises antallet stillinger samlet ved universitetet uavhengig av finansieringskilde og fordelt mellom undervisnings- og forskningsstillinger, rekrutteringsstillinger (stipendiater og postdoktorer), samt tekniske og administrative årsverk, fra 2005 til 2011. Dette er det omfanget av årsverk som framgår i tabell 1 for antall årsverk i i styresaken fra mai 2011.

Figur 2 viser antall årsverk uavhengig av finansieringskilde og både faste og midlertidige årsverk

Som kommentert foran, gjelder det også i figur 2 at begrepet faste årsverk ikke er uttrykk for tilsetningsforholdet til den enkelte, men årsverk. Figuren viser også midlertidige årsverk i alle stillingskategorier. Såkalt løs lønn (årsverk utført som timebetalt arbeid), årsverk utført av timebetalte ansatte, som forelesere, sensorer og andre inngår ikke i grunnlaget. Ved noen fakulteter er det gjennom årene brukt betydelige ressurser på denne måten, der det er vanskelig å rekruttere eller hvor det trengs kapasitet i en begrenset periode. Samlet utgjorde omfanget av såkalt løs lønn nesten 70 årsverk i 2010. Stipendiater og postdoktorer er tilsatt midlertidig, men dette er faste (og hovedsakelig) øremerkede stillinger fra departementet.

Figur 2 viser at antallet undervisnings- og forskerårsverk er relativt stabilt perioden sett under ett. Omfanget av faste undervisnings- og forskerstillinger er redusert med om lag 3% fra 2008 til 2010, målt med sammenlignbare DBH-data. Samtidig er det en tydelig reduksjon i

antallet rekrutteringsstillinger fra 2009, etter sterk vekst fram til 2009. Sammenholdes bildet med figur 1, ses det at reduksjonen i rekrutteringsstillinger i hovedsak er BOA- finansierte.

Når det samlede finansieringsgrunnlaget brukes, er antall tekniske og administrative årsverk nokså likt. Samlet viser også dette bildet antallet administrative årsverk er økt.

Forholdstallet mellom administrative og faste undervisnings- og forskningsstillinger vises i tabell 2. I tabell 3 inngår rekrutterings- og kvalifikasjonsstillinger i vitenskapelige stillinger.

Tabell 2 Forholdstall fast ansatte GB/BOA ved UiB, kilde DBH, uten stipendiater

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Administrative/Vitenskapelige stillinger	0,71	0,71	0,72	0,77	0,78	0,81
Administrative/Vitenskapelige stillinger (Korrigert for faglig ledelse)	0,67	0,67	0,68	0,7	0,7	0,72

Tabell 3 Forholdstall fast ansatte GB/BOA,UiB, med rekrutteringsstillinger 2005-2010

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Administrative/Vitenskapelige stillinger	0,41	0,39	0,38	0,38	0,38	0,40
Administrative/Vitenskapelige stillinger (Korrigert for faglig ledelse)	0,39	0,38	0,36	0,36	0,35	0,37

Når rekrutteringsstillingene inngår i kategorien av vitenskapelige stillinger, var forholdstallet mellom administrativt ansatte og vitenskapelig ansatte noe høyere i 2005 enn i 2010. Dette gjelder både i absolutte tall og når det korrigeres for faglig ledelse.

Situasjonen ved UiB, NTNU og UiO

I tabell 4 brukes tall fra DBH for perioden 2006 -2010. Tabellen har data fra UiB, UiO og fra NTNU. Sammenlignet med UiO, viser tabell 4 at UiB har høyere andel UFF- stillinger og lavere andel administrative stillinger. Tabellen viser også at andelen administrative stillinger ved UiB er nokså lik, mens andelen er økt ved UiO. Andelen UFF-stillinger ved UiB er økt med 1% fra 2006 til 2009, mens andelen ved UiO er redusert. Rekrutteringsstillinger inngår.

Tabell 4 forholdstall for stillingstyper ved UiB, UiO og NTNU, 2006-2010 (data DBH)

UIB	2006	2007	2008	2009	2010
Adm og andre	0,23	0,22	0,23	0,23	0,24
Drift/ vedlikehold og støttestillinger	0,18	0,18	0,16	0,16	0,16
Undervisnings-, forsknings- og formidlingsstillinger	0,60	0,60	0,61	0,61	0,60
UIO	2006	2007	2008	2009	2010
Adm og andre	0,24	0,25	0,25	0,26	0,26
Drift/ vedlikehold og støttestillinger	0,19	0,19	0,18	0,19	0,19
Undervisnings-, forsknings- og formidlingsstillinger	0,56	0,56	0,56	0,55	0,55
NTNU	2006	2007	2008	2009	2010
Adm og andre	0,20	0,21	0,20	0,20	0,20
Drift/ vedlikehold og støttestillinger	0,21	0,21	0,20	0,19	0,18
Undervisnings-, forsknings- og formidlingsstillinger	0,59	0,58	0,60	0,61	0,62

Når antall årsverk i ulike grupper ved ulike institusjoner sammenlignes, må det undersøkes om tallene er sammenlignbare. I noen tilfeller kjøpes tjenester ved noen institusjoner, som ved andre utføres av eget personell. Et eksempel er internrevisjon. UiB kjøper tjenesten, UiO har eget personell som utfører revisjon. Denne oppgaven er av svært begrenset omfang. Annerledes er det med renhold. UiB har syv egne ansatte som utfører renhold og kjøper tjenester for om lag 40 mill kroner i året. Ved UiO og NTNU utfører egne ansatte om lag 75%

av renholdet med ansatte renholdere. Bruk av bemanningsbyrå kan også ha betydning. I denne sammenhengen undersøkes ikke disse forholdene videre. Det skal bemerkes at innenfor gruppen av støttestillinger inngår årsverk for vitenskapelige assistenter.

Mulige forklaringer på endringene

I første omgang drøftes forholdet mellom de administrative og de vitenskapelige årsverkene. Endringer i så vel teller, som nevner, har betydning når endringer av forholdet drøftes.

Om reduksjonen i antallet undervisnings- og forskningsårsverk

Foran ble det pekt på at DBH ikke har kategorier for faglige lederstillinger. Det innebærer at instituttledere og dekaner telles i gruppen av administrative årsverk. Dersom det korrigeres for plasseringen av disse faglige lederstillingene, ved å trekke dem fra de administrative og legge dem til de faglige, viser det seg at antallet faste undervisnings- og forskerstillinger har økt med 20 fra 2005 til 2010. Med denne korreksjonen ville antallet slike stillinger vært det høyeste i 2010, med 876, mot 856 i 2005.

Tabell 5 - Endringer i antallet faste undervisnings- og forskerstillinger 2005-2010

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Vekst 2005-2010
Totalt faste undervisn og forskn årsverk	836,10	845,70	845,70	839,40	841,10	836,30	0
Totalt faste undervisn og forskn årsverk korrigert for faglig ledelse	856,10	864,70	869,50	867,40	874,00	876,20	20

Både valgte (12) og ansatte (23) instituttledere er engasjert for 4 år i instituttlederkode i lønssystemet. Det samme gjelder de fire valgte og de to ansatte dekanene. Alle inngår altså i kategorien av administrative stillinger. At alle i faglige lederstillinger fikk samme plassering i kode i lønssystemet, henger sammen med at alle fikk samme mandat, uavhengig av rekrutteringsmåte. I alt 41 faglige ledere har slike stillingskoder. Det kan diskuteres om det er riktig å legge de faglige lederstillingene til undervisnings- og forskerstillingene, men eksempelet viser at bildet ville vært annerledes om dette var gjort.

Betraktes endringer i undervisnings- og forskningsstillingsgruppen ved fakultetene, har det vært en økning ved SV- fakultetet med 11 årsverk, eller 10%, en reduksjon ved MO- fakultetet (inklusive odontologi) på 6.5 % og reduksjon ved Bergen Museum på 19% (6 av 32 årsverk). Ved HF- fakultetet skjuler en stabil situasjon fra 2005 til 2010 endringer i perioden. Dette fakultetet har hatt økonomiske problemer og fra 2009 til 2010 ble antallet årsverk redusert med 6,5. HF- fakultetet ansatte instituttledere fra 2007, da ble antallet årsverk for undervisnings- og forskerstillinger redusert med fem årsverk.

Bak endringene kan det være mange forhold, fakultetene har forskjellig ressursituasjon, rekrutteringsforhold og rekrutteringsmuligheter. Det kan også være forskjeller mellom fakultetene i vurderingen av hvordan antallet vitenskapelig ansatte skal dimensjoneres.

Fakultetene har myndighet til selv å dimensjonere omfanget av personellressurser innenfor sine økonomiske rammer og ut fra fakultetets utdanningsprogrammer. Alle vitenskapelig ansatte kan bruke halvparten av tiden til forskning. I oppmerksomheten om dimensjonering kreves det god kjennskap til de samlede ressursene, og kvalitetssikrede opplysninger om personellressurser er viktige.

Om økningen i antallet administrative årsverk

Samlet viser oppstillingene at antallet administrative stillinger har økt med 83 fra 2005 til 2010. Korrigeres det for faglige lederstillingene som har kommet til i perioden (instituttledere ved Det humanistiske og Det psykologiske fakultet, dekaner og ansatte i stillinger som instituttledere (som senterledere), er økningen på 63, eller 11%. Økningen er ikke jevn, det

ses en økning fra 2007 til 2008 (28 årsverk) og en økning fra 2009 til 2010 (20 årsverk). I perioden fra 2007 til 2009 var det samtidig en sterk økning i antall midlertidige stillinger for stipendiater og postdoktorer. Forholdet mellom de vitenskapelige og de administrative stillingene endret seg også i perioden, jf tabell 3.

Det er forskjeller mellom fakultetene. Ved HF- fakultetet var veksten 14 årsverk (20%) når faglige lederstillingene holdes utenfor. Det har sammenheng med en omorganisering ved fakultetet, med sammenslåing av institutter til større enheter og nye administrative funksjoner på instituttnivå. MO- fakultetet har hatt en vekst på 16 stillinger ut over den endringen som kom da de to fakultetene i 2008 slo sine administrasjoner sammen. I økningen inngår fire nye faglige lederstillinger. Korrigert for faglige lederstillinger er veksten 15%. Ni administrative årsverk knyttet til Odontologisk klinikk er skilt ut og inngår fra og med 2008 i tallgrunnlaget for sentraladministrasjonen.

Sentraladministrasjonen har økt med 19 årsverk, eller 10% i perioden. Som forklaring kan noen forhold trekkes fram. For det første er stillinger knyttet til UiB Global som tidligere var organisert i Uni Research, overført til universitetet. For det andre er det etablert nye funksjoner, som Kontor for samfunnskontakt, Prosjektkontoret for byggeprosjekter i regi av eiendomsselskapene og styrking av tjenester for internasjonalisering og språktjeneste. Det arbeides for å redusere kjøp av tjenester fra vikarbyrå, det kan gi flere ansatte. Noe vekst er relatert til midlertidige seniortiltak ved generasjonsskifte i sentrale lederstillinger. I tillegg har Økonomiavdelingen vokst, det er særlig knyttet til økte krav til innkjøpsprosesser.

Om reduksjonen i antallet stipendiatårsverk

Det er påpekt at nedgangen i antall BOA-finansierte stipendiatstillinger kan knyttes til endret praksis i Norges forskningsråd, med finansiering til færre stipendiatstillinger. Fra 2009 ble universitetets mulighet til å søke om og forvalte midler fra Samarbeidsorganet for Helse Vest, som å ansette stipendiater, redusert med retningslinjer fra Helse- og omsorgsdepartementet.

Universitetet har arbeidet planmessig for å øke antallet postdoktorstillinger, dette er belyst i flere sammenhenger, som sak om helhetlig rekrutteringspolitikk (sak 7/11). Flere stillinger for stipendiater er gjort om til postdoktorer og postdoktorer prioriteres innenfor GB og som virkemidler ved søknader om eksterne midler. Omleggingen har tatt lenger tid enn forventet, det bidrar til en midlertidig reduksjon av det samlede antallet rekrutteringsstillinger. De departementsfinansierte rekrutteringsstillingene (vel 440 for stipendiater og 50 postdoktorer) er gitt som øremerkede midler og stillingsressursene kan ikke brukes alternativt.

Dersom økningen i antallet administrative årsverk fra 2007 til 2009 er knyttet til en klar økning i antallet midlertidige stillinger, fremgår det at endringene i den administrative staben ikke følger endringene i de midlertidige rekrutteringsstillingene.

Endringer som konsekvens av strategiske valg

Vedtaket om forskningsorganisering i 2007, sak 49/07 om at eksternt finansiert forskning ved UiB som hovedregel skal forvaltes av universitetet selv, er fulgt av å bygge kapasitet for å håndtere eksterne midler, det gjelder for søknadsarbeid, økonomibistand, personaltjenester og bistand ved kontraktsinngåelse. Noen tjenester er etablert sentralt, noen i samarbeid med fakultetene, mens andre er etablert lokalt. Dette reflekteres i at noen administrative stillinger er finansiert av BOA-inntekter. Vedtaket om tilbakeføring av universitetsforskning fra Uni Research til universitetet, har også bidratt til endring i forholdet mellom ulike ansattegrupper. Endringen i retningslinjene og politikken for forvaltningen av eksterne midler, har bidratt til at det er en betydelig økning i omfanget midlertidige forskerstillinger. Dette siste drøftes under.

Midlertidig ansatte i forskerstillinger

Fra og med første tertial i 2011 legges det fram data om midlertidighet i vitenskapelige stillinger for styret. Ved annet tertial er situasjonen vist i tabell 6 under.

Tabell 6 Midlertidige årsverk i utvalgte vitenskapelige stillingsgrupper

	Midlertidige tilsatte april 2010	Midlertidige tilsatte april 2011	Midlertidige tilsatte august 2011
Forsker	96	113	112
Førsteamanuensis	26	38	34
Førstelektor	11	7	4
Høgskolelærer/øvingslærer	3	3	0
Professor	6	5	6
Universitetslektor	67	40	33
Vitenskapelig assistent	42	30	27
Totalt	251	235	215

Etter at handlingsromgruppen la fram sin rapport i mars 2010, ble innsats mot bruk av uønsket midlertidighet i universitetene utredet og drøftet. Antall midlertidig tilsatte i stipendiat- og postdoktorstillinger bør være høyt. Men det er også uønsket midlertidighet. I forbindelse med arbeidet til Rindalkomiteen våren 2010, leverte universitetet data om midlertidighet og grunnlaget for midlertidighet fra april 2010. Samtidig gjorde universitetet selv undersøkelser i forbindelse med arbeidet med en helhetlig rekrutteringspolitikk (jf sak 7/11).

Sommeren 2011 ble det gitt flere opplysninger til Kunnskapsdepartementet. I redegjørelsen til departementet la universitetet vekt på at det særlig er to kategorier midlertidig tilsatte som vies oppmerksomhet, tilsatte i forskerstillinger og i stillinger som universitetslektorer. Mens omfanget av universitetslektorer er redusert betydelig, er antallet i forskerstillinger økt etter 2007. Forskerstillinger benyttes i tidsavgrensede eksternt finansierte prosjekter. Faste vitenskapelige stillinger skal være kombinerte undervisnings- og forskerstillinger. Tilsetning i ulike kategorier av forskerstillinger skal være midlertidige. Som oppfølging av styresak 7/11, skal økingen i antall tilsatte i forskerstillinger reduseres og ulike mulige tiltak skal analyseres. Ulike alternativer for å redusere bruken av midlertidige tilsetninger i eksternt finansierte prosjekter skal konsekvensvurderes. Ulike modeller for samarbeid med randsoneselskapene og instituttsektoren skal drøftes, arbeidet vil ha prioritet høsten 2011.

Det har vært en betydelig reduksjon i antall midlertidig tilsatte universitetslektorer. Det er tilsatt flere i faste stillinger, særlig ved ex.phil, hvor universitetslektorene også har fått mer tid til forskning i stillingene sine. Antall tilsatte i universitetslektorstillinger er redusert fra 80 i 2006 til 40 i april 2011. Innenfor forskerkategoriene, har særlig antall forskere med doktorgrad (kode1109) økt, fra 19 i 2006 til 78 i 2010 (kilde DBH).

Samlet har det ikke vært en økning i antallet midlertidig tilsatte i vitenskapelige stillinger fra 2009. Det har imidlertid skjedd en endring innenfor gruppen av midlertidige, med reduksjon i antallet universitetslektorer og en økning i antallet forskeransatte. Fra 2010 til 2011 har antallet midlertidig ansatte gått ned. Fra april 2011 til august 2011 er antallet midlertidige tilsatte i forskerstillinger stabilt.

Universitetsdirektørens kommentarer

Det er viktig å ha riktige og opplysende nøkkeltall det gir mening i å følge utviklingen av. I seg selv vurderes det som bevisstgjørende å følge endringer i nøkkeltall. Gjennomgangen av utviklingen i personellsituasjonen tilsier at det er viktig med større varsomhet med bruk av data og faste bilder av situasjonen. Det arbeides for å få bedre system for kvalitetssikring av data gjennom året og til DBH. Til neste rapportering av data om personellsituasjonen vil det ble etablert nye standardfigurer og tabeller.

